

ЊУКАМОВИ – ЖЕНА НОВОГ ДОБА

У раду се примјеном аналитичке методе разматрају основне карактеристике викторијанске књижевности и викторијанског периода. Конкретно се анализира дјело *Њукамови* Виљема Мејкписа Текерија са циљем упознавања са тадашњим културним, историјским и друштвеним положајем жена тог периода и упознавања са брачним тржиштем. Младе дјевојке су се удавале ради напретка у друштву, а њихове породице су склапале бракове из интереса. Књижевна дјела предстваљају огледало периода у коме су написана па могу служити као битни историјски документи. Тачније, проблем истраживања јесте викторијанска концепција женских ликова у Текеријевом роману што значи да улазимо у његову поетику.

Кључне ријечи: викторијанска књижевност, викторијански период, историјски документи, поетика, брачно тржиште

1.

Проблем истраживања овог рада јесте викторијанска концепција женских ликова у роману *Њукамови* Виљема Мејкписа Текерија. Текеријева дјела припадају реализму што значи да његова поетика има основне карактеристике тог књижевног периода². Полазна тачка писца реалисте јесте пишчев однос према стварности. Текери је своја дјела писао користећи стварне историјске ликове и догађаје, као и ликове из њего-

---

¹ ana.andreav@gmail.com

² Реализам – књижевни правац настао почетком деветнаестог вијека. Карактеришу га ликови и догађаји који имају симболично или метафоричко значење, вјерно сликање елемената материјалистичке концепције стварности, повезаност са стварним историјским догађајима.

вог приватног живота. У његовим дјелима могу се препознати и жене из пишевог живота које су имале велики утицај на његово стваралаштво.

Роман *Њукамови* има за главног јунака, тј. јунакињу, веома паметну, самосвјесну и разбориту Етел Њукам. Она је млада дјевојка, одрасла у богатој породици и постаће наслједница своје бабе, леди Кју. Једини услов за то јесте да се Етел уда за онога кога јој бака изабере. Међутим, ту је мали проблем – Етел је заљубљена у свог рођака, Клајва Њукама, сликара, а самим тим и недостојног руке богате породице. Етел јесте навикла на луксуз, али када је права љубав у питању, није јој битно што је Клајвово материјално стање лошије од њеног. На жалост, тако није мислила њена породица. Клајвов отац, Томас Њукам, покушао је да запроси Етел за свог сина, али Етелин брат Барнс и леди Кју нису то допустили, јер су имали боље планове за њу. Била је толико лијепа и шармантна да се могла удати за неког лорда или маркиза. Двоје младих је стално под присмотром, али уз помоћ пријатеља, као што је леди Флорак (неостварена љубав Клајвовог оца), успјевају да се кришом виде неколико пута. Након што схвата да је њихова љубав ипак немогућа, Етел одлучује да се вјери са маркизом Фаринтоем. Клајв се жени Рози Мекензи. Пошто леди Кју изненада умире, Етел раскида вјеридбу и одлучује да пази на дјецу брата Барнса, јер га је жена напустила након много година злостављања. Клајвова жена умире на порођају и он напokon, након много туге, смицалица, зле судбине и раздвојености, узима Етел за жену.

2.

Писац дјело почиње ријечима:

„...не значи да су сви људи зајто шито су сиромашни пошитоени. Познавао сам и неке који су били ѿлеменишти и добри ѿријатишељи, мада су имали много новаца. А има и велѿоседника који не угњѿтавају закујце. Има зашитоа и бискујта који нису лицемери. Али да ли је ико чуо да се наравоученије даје ѿре басне?“ (Текери 1960: 5)

Прије него се почне говорити о женским ликовима романа *Њукамови* мора се споменути и да је тај роман открио многе пишеве слабости и врлине. Иако је био велики моралиста и критичар друштва (поготово енглеске више средње класе) сва његова моралисања и наравоученија била су строго индивидуална. Сам писац је припадао буржоазији и иако је критиковао снобизам и сам је био сноб, пошто се није одрицао онога што је било општепризнато као угодно. Износио је лична запажања и размишљања, али није наилазио на велика негодовања у највишим кру-

говима, јер им је припадао. Није се у потпуности уклапао са оним што је критиковао али није ни одбацивао оно што му је и самом одговарало. У суштини, био је човјек огромне интелигенције, који је знао избалансирати са чим се слаже, а са чим не.

„Овде на једној страни је ЈА, АМБИЦИЈА, УСПЈЕХ, а на другој Правда и Љубав. Шта ће победити код нас, а шта код наше деце“ (Текери 1960: 419)

Управо о томе се говори у овом роману. Да ли ће дјеца и даље остати послушна и наставити слиједити традицију без поговора? Роман *Њукамови* наговјештава промјене кроз лик једне младе жене, Етел Њукам. Палета женских ликова је у овом дјелу разнолика, од леди Ане Њукам, преко намучене Кларе Њукам, стидљиве Розе Њукам, савршене Лоре Пенденис, традиционалне леди Флорак, до заједљиве и огорчене леди Кју. Свима њима ће се посветити који редак, али централна личност јесте Етел. Она је дјевојка из угледне, старе породице, а самом тим важи за добру прилику. Поред тога, јако је шармантна, лијепа и допадљива и јако интелигентна. Свјесна је својих квалитета, те је зато помало кокета и арогантна. Оно што је разликује од многих других друштвених украса који су имали скоро исте или сличне квалитете њенима јесте њена бунтовност, осјећај за слободу и правду. Спремна је да се побуни против традиције, устаљеног редослиједа ствари. Способна је да уочи разлику између онога што је лицемјерно, а добро за њу и њену породицу и онога што је поштено. У неким моментима и она се повинује друштвеним нормама али и сама признаје да је тако одгајана и да не зна за другачије. Ипак, њено срце увијек жуди за слободом и осјећа и наводи њен мозак на отпор и ризик. У дубини душе она признаје да није довољно храбра да због љубави ризикује престиж и углед, јер иако зна да је злато хладно, друштво неискрено, она ипак воли сјај и гламур и ужива у томе.

„А ја која се правим да се буним, и ја волим друштво. И ја, која осуђујем и презирем ласкавце, ох, ја волим да ми се неко диви. Задовољна сам кад ме жене мрзе, а младићи их највише ради. Мада, многе од њих презирем, желим да им се допаднем. Једно двојицу од њих сам унесрећила и то ми годи. А ако су равнодушни, ја сам љубиша и не жалим труд док ми се не врати. Волим леје хаљине, волим фини накић; волим чувено име и леју кућу. Ох, презирем себе када мислим на те ствари. Мислим да сам некада можда била добра. Тада сам и сама читала молиће. Сада их изговарам, али механички и срамота ме, да, срамота ме да их изговарам. Није ли то ужасно читати их, а следећег јутра не бити бољи него што сте били прошле ноћи?“ (Текери 1960: 530)

Из овог пасуса види се да је она свјесна свега што се дешава око ње, да дубоко жали што се и сама утапа у ту површност и лицемјерје, али

признаје да јој је то у крви и да то жели, да ужива у својим успјесима и малим подвизима иако зна да су лоши. Увијек се изнова и изнова спрема и наставља да буде лијепа, заводљива, најсјајнија, а када се завјесе спусте, у тишини своје собе остаће сама са својим мислима.

Етел Њукам одраста пред нашим очима, док читамо роман. Упознајемо је као дјевојчицу из богате куће и пратимо њено развијање у прелијепу, младу жену. Вољела је Клајва искрено и на све начине је жељела бити у његовој близини, али је знала да њена породица никада неће допустити да се она уда за једног сликара, чија су примања јако мала. Чак је у неколико наврата изиграла и бабу, леди Кју, само да би га видјела. Па и њен први удварач и вјереник, лорд Кју, знао је да је љубав Етел и Клајва искрена и пошто је прихватио раскид вјеридбе, срео је Клајва у Италији и дао му „вјетар у леђа“ рекавши му да је Етел поново слободна. Иако је требао оженити славну љепотицу Њукам, лорд Кју је био поштен и знао је да она није жена за њега, јер је њено срце припадало другом. Чак је једном приликом рекао леди Кју :

„Нека Бог сачува Еџел и мене од живоџа који неки људи воде, нека сачува Еџел од брака без љубави, а мене џосле ове сџрашне оџомене од искушења да се џоново враџим негдашњем мрачном живоџу. Било би горе него да сам се оженџо женом коџој је више сџало до свеџа него до мене и коџа ме не би усреџила код куће. Ох, да сам ја сликар, а млади Клајв лорд Кју, сџџа мислиџе кога би од нас двоџице она изабрала? И била би у џраву. Он је ваљан, леџ и џошџен младић и хиљаду џуџа џамеџниџи од мене“ (Текери 1960: 418).

Из овога се види да, а тога су сви свјесни, једино што недостаје младом Клајву Њукаму да би добио ону за којом му срце чезне, јесте – богатство и положај. Етел је затворила срце и очи и изабрала разумно тј. онако како су од ње очекивали, и прихватила вјеридбу са лордом Кјуом. Али није дуго то могла да трпи и тражила је разлоге да раскине вјеридбу и на крају и успјела у томе. Сва срећа, па је лорд Кју био разуман човјек, који је њој желио срећу, а себе хтио да заштити од тужног брака. Касније је био награђен због свог племенитог поступка, јер нашао је жену која му је одговарала и био је срећан.

Етел Њукам је, можда, једини Текеријев женски лик који се може назвати јунакињом романа. Она одбија да буде купљена и продата. Њен изглед, ријечи, дјела одговарају јунакињи. „*Passive model of femininity does not stand a chance against Ethel.*“³ Она је личност са врлинама и манама. Она учи на грешкама, стиче искуство и посматра све око себе и оног момента када њена снаха, Клара Њукам, напушта Барнса, она схва-

³ "пасивни модел женствености нема шансе против Етел" (Micael M. Clarke, *Emergence of Thackerayan heroine*, Northern Illinois Press, Chicago, 1995, стр.155.).

та да је могла направити исту грешку и удати се без љубави и завршити несрећна и неиспуњена.

„As I lay awake, thinking of my own future life, and that I was going to marry, as poor Clara had married, but for establishment and a position in life; I my own mistress and not obedient by nature, or a slave to others as that poor creature was – I thought to myself why should I do this?“⁴

Тада се Етел буди, одбацује гламур и још једну вјеридбу, са маркизом Фаринтошом, окреће се хуманитарном раду и бризи о братовљој дјечи. Повлачи се са сцене и не престаје да воли Клајва у тајности. Суптилно, Текери наглашава и неке аспкете сексуалности у овом роману, јер свима је јасно да је Етел као магнет, јер зрачи и привлачи, али је исто тако привучена ка Клајву. Између њих двоје је стално нека прикривена тензија и никада нисмо сигурни шта се заправо десило између њих. Знамо да су се видјели неколико пута насамо и без надзора, али не знамо шта се ту дешавало. Знамо за сцену из воза, када су, улазећи у тунел остали у мраку (служавка се клела да је видјела да се љубе, али била је то њена ријеч против њихове). Писац се игра са њима и нашом маштом. Ништа не потврђује, али и не демантује. Етел се чак и не каје што гаји осјећаје према Клајву, иако је он ступио у брак са Рози.

Најинтересантнији догађај, у коме видимо Етелину разборитост, бунт, доживљај свијета у коме живи и припада му, јесте када она са баком леди Кју посјећује изложбу и види слику на којој је закачена зелена цедуљица на којој пише: *продајто*. Она говори:

„Мислим бако, да и нама девојкама, када нас излажу, треба да прикаче зелене цедуљице на леђа са највишом „продајто“, то ће сиречићи многе невоље и будућа ценкања. А на крају сезоне власник ће доћи да ме одведе кући.“ (Текери, 1960: 303)

То вече, Етел се појавила на вечери са зеленом цедуљицом око врата и изјавила да је и она на аукцији. Заиста, тако је и било. Младе дјевојке су продаване онемо ко би највише понудио за њих. Сама Етелина баба, леди Кју, подузела је све мјере опреза како би унуку удаљила од њене љубави Клајва, и потом је прода неком лорду или маркизу. Али, чини се да стара бака није рачунала на унукин дух јер како Текери примјећује: *„Будимо сигурни да ће госпођица Етел Њукам, ако се на нешто одлучила, иа било то и добро или зло, бићи у стању да то и одржи.“* (Текери, 1960: 304)

⁴ "Док лежим будна размишљајући о мом будућем животу, и да сам се требала удати, као што се удала сирота Клара, због оснивања позиције у животу; Ја своја сопствена господарица, непослушна по природи и никада роб другима, као што је то сирото створење било, мислила сам у себи, зашто бих ја то урадила?" (*Ibid*, стр. 155.)

Етел је способна за интелигентне и одговорне одлуке и спремна је да стане иза њих. Одбацила је брак без љубави, а самим тим и то да буде издржавана (што и јесте главни циљ *богаће* удаје). Одлучила је да буде сама свој господар, да не мисли на то шта ће рећи свијет и да се брине о сирочићима. Она се опире „ропству“ и не жели бити продата. Постаје добра мајка Барнсовој дјечи. Даје све од себе и није слаба у улози мајке, као што је била њена мајка; није заповједник као што је била леди Кју; није паразит као Розина мајка. Добила је снагу и истрајна је у томе што ради. Постоји још једна ствар која је омогућила Етел да без бојазни узме ствар у своје руке. Стара леди Кју је узела Етел под своје и водила је са собом на пријеме и вечере, изводила је у друштво и уређивала њен живот по свом нахођењу, а све то под условом да ће, ако је Етел буде слушала, све своје богатство оставити управо њој. Етел је слушала стару жену. Ишла је по баловима, флертовала са племићима, покушавала да избјегне своју љубав и на крају пристала на вјеридбу са маркизом. Тој вјеридби се радовала њена баба више него она. Један „сретни“ догађај је пореметио планове старе бабе. Након објаве дуго очекиване вјеридбе маркиза и Етел, стара леди умире. Ослобођена окова, Етел одбацује маркиза и насљеђује бабино богатство јер је тестаментом била наведена као насљедница. Баба је мислила да ће доживјети да види унуку уда-ту зе човјека ког јој је намијенила. Сада Етел није требала мушкарца који би бринуо о њој и њеним потребама. Зашто би се удала без љубави? Била је материјално обезбијеђена и удаја без љубави није имала никаквог смисла. Сада има моћ да управља својим животом и храбро иде напријед без ичије помоћи. Одлучује да се не удаје, јер је Клајв ожењен. Постаје јака жена и задобија дивљење околине. Када се пружила прилика она помаже Клајву и пребацује му 6.000 фунти јер је пронашла писмо које је леди Кју написала за живота и одредила ту суму предати Клајву. Етел то сређује са адвокатом без знања њеног рођака Клајва, њене велике љубави. Наравно, Клајв схвата да иза свега стоји Етел и на крају њих двоје остају заједно, слободни да уживају у љубави за којом су тако дуго чезнули. Самостална и јака, Етел представља нову жену – жену двадесетог вијека.

Сада да се укратко позабавимо и другим женским ликовима овог романа. Мајка Етел Њукам, Ана Њукам, слабашна је и тотално неупадљива. Она нема своје ја и губи се под строгом руком своје мајке леди Кју. А леди Кју, у неку руку, представља реинкарнацију старе леди Кроли из романа *Вашар шашијине*. Обје су заједљиве, старе и без мужа. У исто вријеме, јако су богате и то им богатство даје моћ да контролишу своје сроднике, што нас опет доводи до закључка да су тада, а и сада, многи били у стању прогутати понос и издржати понижења и увреде богатих сродника и чинити све што они желе, како би били у њиховој милости

зарад наслѣдства. Мада, мора се истаћи да је она била дама која је знала само за традицију и вјероватно је била увјерена да је то што чини једини прави пут.

Рози, Клајвова жена, на почетку романа је представљена као мила, добра дјевојка, из добре куће, али која након брака, а под утицајем мајке, постаје саможива и досадна жена. А како и у овом роману има неких елемената из пишевог стварног живота, може се рећи да Роза има доста сличну судбину као Текеријева жена Изабела. Иако је Клајв поприлично равнодушан према њој, она је стално у „другом стању“. Имала је два побачаја, а назире се и трагови анорексије, јер ништа не једе иако је трудна. Након једне свађе између Клајва и њене мајке, Роза постаје хистерична и почиње се порађати. Након што роди дијете, она умире у тамној, затвореној соби. Њена смрт ослобађа Клајва.

Никад прежалена љубав пуковника Томаса Њукама, леди Флорак, добра је жена, која подржава љубав Клајва и Етел, вјероватно зато што не жели да доживе њену судбину. Као веома млада, послушна дјевојка, удала се за човјека којег су јој родитељи изабрали, а што је резултирало несрећним браком, упркос богатству и престижу. Она ипак успјева да се понаша као узорна жена. Иако није срећна, она је племенита. Савјетује Етел да се не удаје без љубави:

„Нисам могла да погазим реч коју је мој отац дао. Али када видим младу девојку која може да постане жртва брака из рачуна, као што сам и ја била, мене срце заболи. И ако је волим, као што волим Вас, ја јој говорим шта мислим. Боље сиротиња Етел, боље ћелија у манастиру, него брак без љубави. Зар нам није писано да будемо вечите робље мушараца? Већ скоро њедесет година умирем... Ах какво је ово наше друштво!“ (Текери, 1960: 529)

Она воли Клајва као рођеног сина и вјечно жали што никада није реализовала љубав са његовим оцем. Због тога помаже младима онолико колико може, а да не компромитује превише ни себе ни њих. Та несретна љубав Томаса Њукама и леди Флорак се такође може довести у везу са пишевим реалним животом. Текери је и сам био заљубљен у једну удату жену, као што је поменуто, и та веза је остала само платонска.

Послиједња, али не и најмање битна у овој палети ликова, јесте Клара Њукам, жена Етелиног брата Барнса. У њој се преплићу елементи из живота Керолин Нортон, Текеријево пријатељице која се развела од мужа 1853. године. Након развода, муж ју је оптуживао да је имала љубавника и престао плаћати алиментацију за њихову дјецу. Била је феминисткиња и борила се за женска права. Такође је била ауторка неких дјела која су се бавила женама и њиховим правима (*English Laws for Women*;

A Letter to the Queen). У аутобиографији је написала: „*what I suffered on my children's account, none will ever know or measure.*“⁵

Клара Њукам и Керолин Нортон имају исте иницијале (С.N.), обје су имале несрећне бракове у којима су малтретиране и физички и психички, обје имају троје дјеце које ће изгубити ако побјегну. Међутим, када Клара бјежи са љубавником Цеком Белсајзом, Текери објашњава да је она морала бирати између мужа који је злостављао и бега са добрим човјеком који је волио и који није могао подносити њену патњу. Клара Њукам, као и Керолин Нортон, након развода постаје изложена осуди јавности.

„И тако леди Клара бежи из зајвора свога тиранина, али каквом прибежишћу? Чак и човек који је воли и који јој пружа заштити, сажалева је и оилакује. Једва се усуђује да погледа у свети кроз прозоре своје нове куће, да је не би препознали и пребацивали јој. Све њене познанице су окренуле главу од ње. Ако се и усуди да изађе осећа да је свети презире. Док пролази, свесна је да за њом злурадо и пакосно шаћућу. Људи су исто тако грешни, али се за њихов грех не зна, склањају се кад она пролази као да је кужна.“
(Текери 1960: 657)

Развод је тада био сраман и противан свему што је традиционално. Требала је велика храброст за тај корак. Било је то бјекство из ропства у одбацивање. Али десе се ситуације у којима се од два зла мора изабрати оно мање, а то друго ропство је савијест, преиспитивање одлуке и туга. Али и то је боље од злостављања сваке врсте. Зар не би жена која је читавог живота васпитавана да буде послушна и покорна, издржала све што се издржати може?! Сигурно би, али за све постоји граница, само је та граница различита за свакога. Клара је побјегла, а Барнс кажњен самоћом јер ниједна жена није смјела ни хтјела доћи на мјесто несрећне Кларе. Те жене су прећутно испоштовале Клару и њену храбру одлуку.

3.

Текеријева дјела показују нови тренд у викторијанској култури који се бави питањима полова, сексуалности и феминистичких перспектива. Иако су то дјела која првенствено припадају литератури, могу се узети и као историјски документи, али и схватити као инспирација за наша унутрашња преиспитивања. Можемо много тога научити и о мушко-женским

⁵ „оно што сам пропатила на рачун моје дјеце, нико никад неће знати ни измјерити“ (С. Norton, *English laws for Women*, Oxford University Press, London, 1855, стр. 49.).

односима. Све у свему, овај писац је кроз своја дјела и женске ликове у њима покушао да укаже на неправду над слабијим полом. Вјероватно никада нећемо сазнати каквог је то одјека имало у његово доба и да ли је поента свега схваћена у прави моменат, али битно је знати да је он био само један од многих појединаца који су најављивали промјене, а који се, иако мушкарац, томе није пуно противио. Наравно, до свих ових закључака смо дошли не само анализом његових женских ликова, него и истраживањем пишевог приватног живота. Сама чињеница да се дружио и подржавао Керилин Нортон, заговорницу женских права, много говори о њему. Сам писац је имао кћерке тако да је, вјероватно, за њих желио бољу будућност од тога да их продаје ономе ко највише понуди за њих.

Литература

- АНДЕРСОН (1987): Amanda Anderson, *Women against Women in Victorian England: A Life of Eliza Lynn Linton*, Bloomington: Indiana University Press.
- БАРИКМАН, Мекдоналд, Старк (1982): Richard Barickman, Susan MacDonald, Myra Stark, *Corrupt Relations: Dickens, Thackeray, Trollope, Collins, and the Victorian Sexual System*, New York: Columbia University Press.
- БОСВЕЛ (1969): James Boswell, *Life of Johnson*, Oxford: Oxford University Press.
- БРАУН (1982): Irene Brown, *Domesticity, Feminism, and Friendship: Female Aristocratic Culture and Marriage in England*, Oxford: Clarendon Press.
- КЛАРК (1995): Micael Clarke, *Emergence of Thackerayan heroine*, Chicago: Northern Illinois Press.
- КЛАРК (1995): Micael Clarke, *Thackeray and Women*, Chicago: Northern Illinois University Press.
- МАРКУС (2007): Sharon Marcus, *Between Women*, New Jersey: Princeton University Press.
- НОРТОН (1855): Caroline Norton, *English laws for Women*, London: Oxford University Press.
- ТЕКЕРИ (1960): Viljem Tekeri, *Njukamovi*, Beograd: Rad.
- ЧЕСТЕРТОН (2008): Gilbert K. Chesterton, *The Victorian Age in Literature*, USA: Quiet Vision Publishing.
- ФЕРИС (1983): Dudley Ferris, *William Makepeace Thackeray*, Boston: Twayne Publishers.
- ХАЛБЕРШТАМ (1998): Judith Halberstam, *Female Masculinity*, Durham: Duke University Press.
- ХАРДЕН (1985): Edgar Harden, *Thackeray's English Humorists*, New York: University of Delaware.

Ana R. Vuković

THE NEWCOMES – WOMAN FOR THE NEW AGE

Summary

In this paper we have analyzed the basic characteristics of the Victorian age and literature. In particular, we analyze the novel *The Newcomes* by William Makepeace Thackeray in order to introduce ourselves with cultural, historical and social position of women of that period and to learn something about the marriage market of that time. Young girls married because of social prosperity and their families supported those marriages because it was convenient for them. Literary works represent the mirror of the period so they can be used as important historical documents. Specifically, the problem of this research is the concept of the Victorian female characters in Thackeray's novel which means that we have to research his poetics as well.

Key words: Victorian literature, Victorian age, historical documents, poetics, marriage market